

Örgüt tarihiyle ilgili kitabı tamamladıktan sonra sosyalizmden kapitalizme geçişin somut bir örneğini (Bulgaristan) inceleyen bir kitap hazırlayacağımı yazmıştım. şimdiki kitap esas olarak bitti ama bazı rötuşları bulunuyor, bu arada diğeri için de ön araştırma yaptım ve kolay sandığım konunun hiç de kolay olmadığını gördüm.

şundan dolayı kolay sanıyordum: Bulgaristan'da sosyalizmden kapitalizme geçiş benim 2005'te politik bilim ve sosyolojiyi bitirirken diploma tezimdi. Ardından bu tez Almanca kitap olarak basılmıştı ve buna güvenerek tezin güncellenmesinin beni uğraştırmayacağını düşünüyordum ama böyle değilmiş.

Konuyla ilgili olarak (sosyalizmden kapitalizme geçiş) Almanca ve İngilizcede 50 civarında yeni kitap yayınlanmış ve bunların büyük bölümü de Bulgar araştırmacılar tarafından yazılmış. Biz ne yaşadık ve bu yaşadığımız zıddına nasıl dönüştü soruları kitapların temasını oluşturuyor ve her kitap konuyu başka yönden ele alıyor. Kitapların çoğunluğu Almanca...

Yıllar önce ODTÜ'den öğretim üyesi bir kadın bana eski sosyalist ülkelerle ilgili kaynaklar konusunda Almancanın İngilizceden daha zengin olduğunu söylemişti ve bu tespit sürekli olarak doğru çıkıyor.

Neden böyledir, açıklanması gerekir.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti konusunda Almanca kitapların çoğunlukta olması anlaşılabilir ama ya öteki ülkeler için?

Yazarlar Almanca yazmıyor, Almancaya çevriliyor.

Bulgaristan'ın yıllarca Almanya ile yakın ilişkisi olmuş, devrim öncesinden başlıyor bu ilişki. Ek olarak Nazi ordusu SSCB'ye saldırdığında Bulgaristan da asker vermiş... Sadece Bulgaristan değil Sırbistan, Romanya ve Balkanlardaki neredeyse bütün ülkeler asker vermişler ve Naziler yaklaşık bir milyon kişiyle SSCB'ye saldırmışlar. Kızıl Ordu bu ülkeleri boşuna işgal etmiyor çünkü hepsi de SSCB ile savaş halinde...

Bulgaristan artık Avrupa Birliği üyesi ve burada ülkenin geçmişiyle ilgili yazılan çok sayıda kitap hemen Almancaya çevriliyor. Doğu Avrupa ile ilgili üç aylık kalın bir dergi (kitap formatında) da yayınlanıyor; daha buna bakamadım.

Bunların tamamının okunması gerekmiyor çünkü bazıları bildiğim şeyleri anlatıyor, bazılarının da yarısını okusanız yeter. Hiçbir kitap tümüyle yeni şeyler anlatmaz, bu nedenle de bildiklerinizi atlayabilirsiniz, yeniden okumanız gerekmez. Ama yine de okunacak epeyce yayın bulunuyor ve sanırım bu sayı daha da artacaktır.

"19. ve 20. Yüzyılda Bulgaristan'da Dönüşüm sorunları" adlı 250 sayfalık bir kitabı bitirdim ve okuduğum bir bölümden sonra "Bunu şimdiye kadar neden bu kadar açıklıkla göremedim?" diye kendime sordum.

1944'te Nazileri kovalayan Kızıl Ordu Bulgaristan'a giriyor, rejimi yıkıyor ve komünistler başa geçiyor. Ülkede daha önce de direniş vardı ama rejimi yıkacak düzeyde değildi.

1960'lı yıllara kadar ülkede hızlı sanayileşme gerçekleşiyor. Devrimden önce Bulgaristan yarı feodal değildi, az gelişmiş kapitalist bir ülkeydi. Nüfusun dörtte üçü köylerde yaşıyordu ama ülkeye yarı feodal denemezdi.

Bulgaristan'da faşizme karşı sosyalist özellikli demokratik bir devrim gerçekleşir. Burjuvaziyi deviren sınıf güçleri sadece işçiler ve yoksul köylüler değildir, daha geniştir. **Geleceğe Dönüş** kitabında savunduğum kapitalizme karşı demokratik devrim anlayışının ilk örneği Bulgaristan'dır. Bu devrim sosyalist karakterdedir ama gerçekleştiren güçler geniş bir bileşime

sahiptir.

Bulgaristan'da yaklaşık 15 bin kişinin çalışacağı büyük bir elik işletmesi kuruluyor ve komünist partisi bu fabrikaya özel bir önem veriyor. Çünkü bu fabrika sayesinde ülkede işçi sınıfı görünür bir güç haline gelecektir. Bulgaristan'da teoride işçi sınıfı diktatörlüğü vardır ama görünür çoklukta işçi sınıfı yoktur. Sosyalist sanayileşmenin amacı aynı zamanda işçi sınıfı diktatörlüğüne zemin yaratacak sınıfı oluşturmaktır. Bu sınıf vardır ama ülke nüfusu içinde cılızdır. (SSCB'de farklı mıydı sanki?)

Kitapta verilen çok sayıda pratik örnekten bir şey daha öğrendim. Hep denir ya "komünist partisinin işçi sınıfı üzerinde diktatörlüğü vardı" diye... Bulgaristan'da neredeyse tersi oluyor ve bunun Bulgaristan'a özgü olduğunu sanmıyorum. İşçiler yöneticilerle resmen oynuyorlar. Ortalama olarak ayda birkaç gün işe gelmiyorlar, sürekli geç geliyorlar ve ilgili kurumlar baskı yapamıyor. Neden, canı sıkılan işçi bu işletmeyi bırakıp başkasına gidebiliyor ve orada da aynısını yapıyor. Bulgaristan'da çalışabilir yaştaki nüfusun en az yüzde 80'i çalıştığı için yedek işçi ordusu bulunmuyor. Bulgaristan Vietnam'dan yabancı işçi getiriyor. DAC'de Vietnam'dan yabancı işçi getirildiğini biliyordum ama demek sadece oraya özgü değilmiş bu durum...

Sadece Bulgaristan olmaz tabii... Sosyalizmden kapitalizme genel bir dönüşüm teorisi var. Bu teorinin genel özellikleri bütün ülkelerde aynı olmakla birlikte somut ülkeye göre değişen özel yönler de var.

Bu dönüşüm teorisi dört bölümdür denilebilir: Orta Avrupa lkeleri (Polonya, Macaristan, Çekoslovakya), Romanya-Bulgaristan, SSCB. Romanya-Bulgaristan iki uç arasında özellikler gösteriyor. Aslında dördüncü bir bölüm daha var ama bununla ilgili kaynak çok az: Orta Asya SSCB cumhuriyetleri (Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan gibi). Bu ülkelerde sosyalizmden kapitalizme geçilirken yapı neredeyse aynı kalmış; parti aynı, kadrolar aynı, sadece isim değişmiş. Mesela Türkmenistan'da komünist partisi demokrat parti olmuş; genel sekreter ve kadrolar aynı.

Türkmenbaşı adını alan kişi (Saparmurat Niyavoz) KP genel sekreteri, ardından sonraki partide de aynı yerde. Ülkede bir dönem ayların adları değiştiriliyor. İlk ay ocak değil, Türkmenbaşı... Ülkenin başkenti de bir dönem aynı adı almış...

Bu lke 74 yıl reel sosyalizmde yaşadı.

Reel sosyalizm daha önce kabilelerden oluşan bu ülkeleri uluslaştırdı, nüfusun büyük bölümünü okur-yazar durumuna getirdi (Rusça), iyi bir teknik ve aydın kadro oluştu ama kültürel değişim bu gelişmenin epeyce gerisinde kalmış.

şimdiki kitabın son rtuşlarını yapayım da artık buna başlarım...